

L'ENERGIA CINÈTICA DEL POEMA

(Vicent Botella: *Girar/Caure*, Edicions del Buc/Pruna Llibres,
 “edicions del buc_poesia 26”, La Pobla de Farnals, febrer, 2022.
 39è Premi de Poesia Manuel Rodríguez Martínez-Ciutat d'Alcoi.
 Epíleg de Marc Granell)

Manel Rodríguez-Castelló

La barra del títol d'aquest bell poemari separa dues accions per evitar d'establir-hi una relació de causa efecte (doblet que sovint escrivim amb guionet al mig) o una contigüïtat temporal. Ho hem sentit explicar a l'autor, que a més de poeta és físic (poeta/físic, físic/poeta), i ens l'hem de creure per motiu doble, amb barra o sense: la diferència fonamental entre els dos verbs és que girar és una acció voluntària i caure no. Girem perquè volem i caiem sense voler-ho, perquè hem perdut l'equilibri inestable que ens mantenia en una posició i perquè la llei de la gravetat és universal i infal·lible, almenys ara com ara i ací. La vida és pur moviment, energia cinètica. Si l'ús de la barra no és freqüent en l'escriptura literària ni en poesia, no hi és de cap manera estrany. Em ve al cap ràpidament Juan Gelman i un dels seus llibres extraordinaris, *Dibaxu*, de 1994, escrit íntegrament en el sefardita dels seus ancestres judeoespanyols:

nila caza dil tiempu
 sta il pasadu/
 dibaxu di tu piede/
 qui balia/

“En la casa del temps / hi ha el passat // davall del teu peu / que balla”. Les coincidències, malgrat que potser Vicent Botella (Gata de Gorgos, 1985) no ha llegit el llibre de Gelman, no s’acaben ací. Diu el nostre poeta: “En qualsevol atmosfera / sou els ulls de l’univers, / el clau reblat a la casa del temps”. Hi ha, òbviament, un subsol universal que alimenta amb els seus aquífers i els seus compostos fèrtils, a través de les terres poroses de cada experiència, la poesia, qualsevol poesia, especialment la que viu del temps, com la de Vicent Botella, com la de

Gelman. L'èxode i la diàspora, l'expulsió, ho són sobretot del temps, més encara que de la geografia. No es mesura també el moviment en termes de velocitat, de temps? La pàtria perduda, la del país, la de la casa, la de la infantesa. I per a expressar la pèrdua, la caiguda, per explicar els moviments giratoris, els canvis de rumb, tota l'energia cinètica que conté la imminència (“Imminència / és la tensió immòbil / de la catapulta”), l'espera, i el treball necessari per al moviment, els poetes utilitzen les eines heretades de la llengua i del llenguatge, i amb elles i “la mà de l'obrer [que] no tremola”, construeixen una altra casa on habitar, on protegir-se de la intempèrie. Eines que s'hereten i que el poeta ordena i tria. Un dels atractius que fan poderosa la proposta poètica de Vicent Botella, plasmada fins ara en tres poemaris, *Residu de pluges*, de 2005, *La llàstima*, de 2015, i, sobretot, aquest *Girar/ Caure* és la manera com basteix els seu idiolecte, entès com els usos propis que fa de la llengua comuna, allò que la fa específica, distingible, gairebé única. Això afecta tant la tria lèxica, amb aquells *treu*, *clavill*, *poriga* o *nispro* freqüents a la Marina natal com la introducció de formes dialogals amb què de vegades rebla sorprenentment un poema i que *pronunciem* aquell passat esvaït, aquella caiguda (“I ves alerta / que l'escala esvara”, “i ves a mirar qui toca els finestrons”, “trau les mans de les butxaques”). Més que amb les mans de l'obrer, de vegades, la poesia l'alcem amb l'oïda, i és molt fina la que té Vicent Botella. Certament, sovint en els poemes es dona veu als morts, que és la millor forma de fer-los present. Hi ha un altre recurs que trobe ben adient: la transformació d'un sintagma, adverbial en aquest cas, en una forma lexicalitzada per l'ús, *Daltlacambra*, el lloc on encara ressonen les passes del temps i els morts somriuen a les capses de les fotografies, el lloc de la memòria fet mite i títol d'un dels poemes més corprenedors de la sèrie. I aneu alerta, que els versos esvaren (afortunadament)!

El temps, doncs, el temps de girar i el temps de caure, dividit en quatre seccions, d'11 poemes cada una, plaer de l'harmonia, precisió de la simetria, espill de formes fractals. *La font dels canvis* conté les claus del moviment giratori, dels canvis de trajecte, de la maduració i l'oblit: “[...] quan vas intuir la màscara / mortuòria del teu passat simple”, “El moviment que tot ho oblida és amb mi / i amb tots vosaltres”. És *La torre*, la segona secció, alhora casa d'estiueig dels avis i lloc de guaita i resistència, l'espai del temps que sovint sentim perdut i rarament guanyat. I des de la torre o de dalt la cambra és llei estimbar-

se, acompanyar la solsidea. La tercera part és *L'altra banda*, el viatge (més moviment horitzontal i vertical), els antípodes, l'exterior d'un mateix, la trobada amb l'altra, l'espai de l'amor i la vida compartida, el present conquistat, la síntesi poètica de dos mons: "Riem en el fred. Em lleve els guants / i et pele una taronja". Per últim, *Hic sunt dracones*, la inscripció amb què els cartògrafs i aventurers d'aquells segles marcaven les terres inconegudes, el perill inconcret, l'amenaça d'éssers fabulosos, el futur per escriure, el món en moviment sempre girant, sempre caient, sense centre, la revolució de Copèrnic: "L'endemà de mi / és l'amic que m'acompanya / i em distreu. / L'endemà de mi és l'arribada / d'una grandíssima migració".

Girar/Caure, la veu d'un poeta que es consolida brillantment, l'escala que cal pujar i baixar amb ulls esparpellats, amb l'oïda afinada, amb un silenci i un ai al cor, amb tota l'energia, amb tota la força viva del moviment.